

STATISTIKENS FRAMSTÄLLNING

Läsförståelse bland studenter i högskolan

Ämnesområde

Utbildning samt forskning inom högskolan

Statistikområde

Befolkningens utbildning och studiedeltagande

Produktkod

UF0549

Referenstid

2025

Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Anna Gärdqvist
E-post	anna.gaerdqvist@scb.se
Telefon	010-479 65 45

Innehåll

1	Statistikens sammanhang	3
2	Undersökningsdesign	3
2.1	Målstorheter	3
2.2	Ramförfarande	3
2.3	Förfaranden för urval och uteslutning	4
2.3.1	Urvalsförfarande.....	4
2.3.2	Uteslutning från insamling (cut-off)	5
2.4	Insamlingsförfarande.....	5
2.4.1	Datainsamling	5
2.4.2	Mätning.....	6
2.4.3	Bortfallsuppföljning	7
2.5	Bearbetningar.....	7
2.6	Granskning.....	8
2.6.1	Granskning under direktinsamlingen	8
2.6.2	Granskning av mikrodata och insamlade statistikvärden.....	9
2.6.3	Granskning av makrodata	9
2.6.4	Granskning av redovisning	9
2.7	Skattningsförfarande	10
2.7.1	Principer och antaganden	10
2.7.2	Skattningsförfarande för målstorheter.....	11
2.7.3	Skattningsförfarande för tillförlitlighet.....	12
2.7.4	Röjandekontroll	12
3	Genomförande	13
3.1	Kvantitativ information.....	13
3.2	Avvikelser från undersökningsdesignen	13

1 Statistikens sammanhang

Statistiken innehåller registerbearbetningar och en enkätundersökning som är delar av regeringsuppdraget att kartlägga utvecklingen av läsförståelsen hos studenter i högskolan samt följa upp dess effekter på bland annat genomströmning.

I detta dokument beskrivs översiktligt design och genomförande av båda delarna. Dokument kompletterar kvalitetsdeklaration som finns tillgänglig på www.scb.se/UF0549 under rubriken *Dokumentation*.

Registerbearbetningar:

Statistiken beskriver främst skolresultat, prestationsgrad och högskoleprov. Här finns även resultat från de internationella undersökningarna [PIAAC](#) och [PISA](#).

Enkätundersökning:

Statistiken bygger på en undersökning riktad till undervisande personal på universitet och högskolor. Statistiken tillsammans med registerbearbetningar av befintlig utbildningsstatistik ger en samlad bild över studerandes läs- och skrivkompetens.

2 Undersökningsdesign

2.1 Målstorheter

Registerbearbetningar:

De statistiska målstorheterna är totaler och andelar avseende tidigare skolresultat, prestationsgrad och högskoleprov.

Enkätundersökning:

De statistiska målstorheterna i undersökningen är totaler och andelar som under hösten 2025 belyser undervisande personalens tillfredsställelse av studenternas skriv- och läskompetens i svenska, studenternas läskompetens i engelska, utveckling av läskompetens över tid i båda språken, tillfredsställelse av studenternas studieteknik och utveckling över tid samt förändringar i ordinarie undervisningsformat.

2.2 Ramförfarande

Registerbearbetningar:

För tidigare skolresultat och prestationsgrad är ramen programnybörjare på högskolan åren 2018–2023. Ramen begränsas till programnybörjare som är 19–21 år det år programmet påbörjades.

Uppgifterna hämtas från Universitets- och högskoleregistret. Observationsobjekt är individerna i rampopulationen.

I avsnittet om PIAAC är ramen personer i åldern 16–65 år som var registrerade högskolestudenter under 2010/11–2013/14 respektive 2021/22–2024/25. Observationsobjekt är individerna i rampopulationen.

I avsnittet om PISA är ramen 15-åriga elever. För mer information se Skolverkets webbsida [Pisa: matematik, naturvetenskap och läsförståelse - Skolverket](#)

Enkätundersökning:

Rampopulationen är undervisande personal på högskolan som avgränsades till adjunkter, lektorer och professorer som hade tjänstgöringsomfattning på över 20 procent. I ramen ingår personer som återfinns i registret hösten 2024 samt minst tre av åren 2015–2023. Uppgifter hämtades från registret över högskolans personal hösten 2024. Personer som ingår i rampopulationen var inte äldre än 75 år den 31 december 2025. Personer som ingår var vid tidpunkten för undersökningen folkbokförda enligt Registret över totalbefolkningen (RTB). Rampopulationen bestod av 19 265 individer.

Observationsobjekt är individerna i rampopulationen. Individerna som svarar i undersökningen utgör uppgiftskällor.

2.3 Förfaranden för urval och uteslutning

2.3.1 Urvalsförfarande

Registerbearbetningar:

Inget urval förekommer gällande avsnittet om tidigare skolresultat och prestationsgrad.

PIAAC är en urvalsundersökning. Resultaten avseende läsfärdigheter tas från urvalsundersökningarna PIAAC 2012 respektive 2023, genom att länka uppgifterna om läsfärdigheter från PIAAC-omgångarna till registrerade studenter under läsåren i anslutning till respektive PIAAC-omgång. För mer information om urvalet se [PIAAC och PIAAC | OECD](#)

För PISA gör OECD ett nationellt representativt urval för varje land. Urvalet görs slumpmässigt i två steg: först väljs skolor ut och därefter väljs 15-åriga elever ut. För mer information om PISA: [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

Undersökningen är en urvalsundersökning. Rampopulationen stratifierades efter kön och forskningsämnesområde. Sammanlagt bildades 12 strata. Från ramen drogs ett stratifierat obundet

slumpmässigt urval om totalt 11 421 personer. Vid bestämningen av urvalsstorleken togs hänsyn till det förväntade bortfallet.

Under insamlingsförfarandet framkom det att 21 personer inte längre tillhörde populationen utan utgjorde känd övertäckning, det vill säga den övertäckning som identifierats. Orsakerna till övertäckning var att personerna har emigrerat eller avlidit.

2.3.2 Uteslutning från insamling (cut-off)

Registerbearbetningar:

Programnybörjarna som registrerat sig på kurser utanför intervallet om 15–45 högskolepoäng under den första terminen har uteslutits från populationen. Ingen kontroll gjordes av vilka grupper som eventuellt påverkades av nämnd uteslutning.

För information om uteslutning från insamling i PIAAC se:

[PIAAC | OECD](#)

[Survey of Adult Skills 2023 Technical Report | OECD](#)

[Survey of Adult Skills – Reader's Companion | OECD](#)

I PISA har de internationella regelverket bestämt att vissa elever ska exkluderas från studierna. Det handlar om elever med olika funktionsnedsättning men också om språkbegränsningar. För mer information: [Så fungerar internationella urvalsstudier - Skolverket](#)

Enkätundersökning:

Ingen del av målpopulationen utesluts från direktinsamling.

2.4 Insamlingsförfarande

2.4.1 Datainsamling

Registerbearbetningar:

Statistiken baseras på bearbetningar av befintliga register. Datainsamlingen avseende tidigare skolresultat och prestationsgrad sker genom att individdata hämtas från följande statistikregister inom SCB:

- Universitets- och högskoleregistret: Studenter och examinerade i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå (www.scb.se/uf0205)
- Grundskolan: slutbetyg (www.scb.se/uf0101)
- Nationella prov årskurs 9: resultat (www.scb.se/uf0116)
- Gymnasieskolans betygsuppgifter (www.scb.se/uf0102)

För information om statistikregistren, se vidare i respektive undersökning/register dokumentation på SCB:s webbplats.

Uppgifter från högskoleprovet har beställts och levererats av Umeå universitet.

Uppgifter avseende läsfärdigheter tas från urvalsundersökningarna PIAAC 2012 respektive 2023.

Uppgifter avseende PISA hämtas från Skolverket respektive OECD:s databas.

Enkätundersökning:

Statistiken baseras på uppgifter insamlade direkt från de individer som ingick i undersökningen. Svaren kompletteras med registeruppgifter från register över undervisande personal på högskolan. De variabler som används för att skapa redovisningsgrupper hämtades från register över högskolans personal samt från enkätsvaren.

Baserat på erfarenheter från andra undersökningar genomfördes undersökningen som webbformulär. Ett introduktionsbrev med inloggningsuppgifter skickades till individens digitala brevlåda, till exempel Kivra. 79 procent av personerna i urvalet hade digital brevlåda. Till alla övriga skickades ett brev med inloggningsuppgifter till folkbokföringsadressen. Det första utskicket skedde den 13 oktober 2025. Första påminnelse skickade ut 27 oktober, andra påminnelse 10 november och tredje 24 november. Datainsamlingen avslutades 11 december 2025.

När datainsamlingen avslutades hade svar inkommit från 4 600 individer vilket motsvarar en svarsfrekvens på 40,3 procent.

2.4.2 Mätning

Registerbearbetningar:

Statistiken avseende tidigare skolresultat och prestationsgrad använder redan befintliga register som finns på SCB som mätinstrument. Dessa register bygger i sin tur på administrativa data från universitet och högskolor respektive utbildningsanordnare inom skolväsendet.

Uppgifter till PIAAC har samlats in via datorstödda besöksintervjuer (CAPI, Computer-Assisted Personal Interviewing) enligt ett frågeformulär med harmoniserade frågor i samtliga deltagande länder översatta till landets språk.

I PIAAC och PISA tillämpas det som kallas modern testteori, eller Item Response Theory (IRT). Statistiken avseende resultat från PISA har hämtats från Skolverkets respektive OECD:s databas. För mer information om mätning se Skolverkets webbplats, [Så fungerar internationella urvalsstudier - Skolverket](#) och [PIAAC | OECD](#)

Enkätundersökning:

Data har samlats in via en webbenkät på svenska och engelska. Formuläret består av 24 numrerade frågor varav flertalet med delfrågor. Frågorna i formuläret har formulerats av SCB utifrån uppdraget att "göra en kartläggning av utvecklingen av läsförståelsen hos studenter i högskolan". För att konkretisera vad det kan innebära har SCB tagit del av artiklar och presentationer, men även haft direktkontakt med universitetspersonal. Det har utmynnat i ett frågeformulär där främst högskolestuderandes läs- och skrivkompetens samt studieteknik bedömts av undervisande personal. För mer information om innehåll i enkäten på svenska språket, se *Bilaga 1* i rapporten på www.scb.se/UF0549.

Formuläret inleds med en fråga om urvalspersonen har undervisat under 2025, på vilken nivå, inom vilket ämnesområde samt på vilka språk. Därefter ställs vissa frågor om att skriva och läsa uppdelat mellan svenska och engelska. Avslutningsvis ställs övergripande frågor om studieteknik och undervisning.

Under insamlingen framkom att 372 personer inte undervisade på högskole-/universitetsnivå under 2025. Dessa personer ingår inte i resultaten.

Statistikens kvalitet beskrivs i Kvalitetsdeklarationen.

2.4.3 Bortfallsuppföljning

Registerbearbetningar:

För tidigare skolresultat och prestationsgrad görs ingen bortfallsuppföljning görs då statistiken bygger på totalräknade register som i stort sett helt saknar bortfall.

För information om bortfallsuppföljning i PIAAC se [PIAAC](#)

För information om bortfallsuppföljning i PISA: [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

Objektsbortfallet utgörs av personer som har valt att inte besvara enkäten eller som inte kunnat nå exempelvis på grund av att de saknat folkbokföringsadress. Påminnelsebrev skickades ut vid tre tillfällen och alla tre påminnelserna var bestämda på förhand och räknas som fasta åtgärder.

2.5 Bearbetningar

Registerbearbetningar:

Grunden för tidigare skolresultat och prestationsgrad är uppgifter från universitets- och högskoleregistret och Skolverkets elevregister. Resultat på högskoleprovet integreras med uppgifter från universitets- och högskoleregistret.

Gällande tidigare skolresultat har uppgifterna för svenska och svenska som andraspråk redovisats tillsammans för respektive tidigare skolresultat där båda varianterna förekommer.

I avsnittet om PIAAC har uppgifter från de två PIAAC-omgångarna kopplats ihop med uppgifter om registrerade studenter i högskolan från Universitets- och högskoleregistret.

PISA - inga registerbearbetningar har gjorts då det inte är möjligt att koppla PISA-undersökningarna innan år 2022 till registerinformation om registrerade studenter i högskolan.

Enkätundersökning:

Bortfall respektive övertäckning kodas utifrån information från uppgiftslämnaren själv eller RTB. Övertäckning kan exempelvis härröra från att individen avlidit eller flyttat utomlands.

Redovisningsgrupper kön, ålder, anställningskategorin och anställningsår skapas utifrån register över undervisande personal på högskolan. Redovisningsgrupper undervisningsnivå och ämnesområde hämtas direkt från enkätfrågorna.

I de fall då uppgifter saknas på vissa av frågorna för de svarande i undersökningen sker ingen imputering. Partiellt bortfall redovisas som *Uppgift saknas* i tabellerna.

För varje svarande individ har en vikt beräknats. Vikterna har beräknats utifrån urvalsdesignen samt antaganden om objektsbortfall och täckningsfel. Läs mer i avsnitt 2.7 *Skattningsförfarande*.

2.6 Granskning

2.6.1 Granskning under direktinsamlingen

Registerbearbetningar:

Då avsnittet om tidigare skolresultat och prestationsgrad utgår från administrativa data som redan genomgått utförlig granskning görs ingen granskning under insamlingen av materialet.

För information gällande PIAAC se SCB: webbplats [PIAAC](#) och OECD [PIAAC | OECD](#)

För information om PISA se: [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

De insamlade uppgifterna granskas under insamlingen, efter avslutad insamling samt i aggregerad form.

Webbformulären anpassades för att minimera risken för att frågorna inte skulle besvaras på ett korrekt eller logiskt sätt. Logiska kontroller

har byggts in i webbformulären så att felinmatningar omöjliggjordes. Det gäller automatiska hopp i formuläret. Det fanns också några så kallade mjuka kontroller det vill säga kontroller som avsåg ett meddelande till respondenten ifall den inte valt något alternativ för den aktuella frågan. Men det gick bra att gå vidare i enkäten ändå.

I början av insamlingen uppdaterades fråga 1 i webbformuläret. Till andra svarsalternativet lades till text "eller bara höstterminen" så texten i svarsalternativet blev: "Ja, men bara vårterminen eller bara höstterminen (utgå från den undervisningen i kommande frågor)". Detta uppdateringen gjordes inför första påminnelsen den 27 oktober i både svensk och engelsk variant på webben.

2.6.2 Granskning av mikrodata och insamlade statistikvärden

Registerbearbetningar:

Eftersom avsnittet om tidigare skolresultat och prestationsgrad utgår från administrativa data som redan genomgått utförlig granskning så görs ingen mikrogranskning av materialet.

För information gällande PIAAC se SCB: webbplats: [PIAAC](#) och OECD [PIAAC | OECD](#)

För information om PISA se: [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

En granskning på mikronivå görs för att se bland annat att endast valida värden förekom i materialet samt att hoppinstruktioner hade efterföljts utifrån svaren på andra frågor i formuläret. Inga dubbelmarkeringar förekommer då det endast var möjligt att lämna svar via webben med inbyggda kontroller.

2.6.3 Granskning av makrodata

Registerbearbetningar:

Rimlighetsbedömningar har gjorts.

Enkätundersökning:

En granskning på makronivå görs av de variabler som ingår i den publicerade statistiken. Undersökningen genomfördes för första gången och därför var det inte möjligt att göra andra jämförelser med föregående undersökningsomgångar och eventuella förändringar över. Granskning av makrodata har gjorts genom rimlighetsbedömningar.

2.6.4 Granskning av redovisning

Inför publicering granskades samtliga framställda tabeller. Allt material läggs ut på intern server och granskas igen innan

publiceringen. Kollegial granskning med flera inblandade sker i flera steg med både innehållsmässig och språklig granskning.

Det kontrolleras att antals- och andelsuppgifter i temarapporten, tabellerna på webbplatsen och i statistiknyheten stämmer överens med grunddata. Rubriker och förklaringar till tabeller och diagram granskas så att de är korrekta.

2.7 Skattningsförfarande

2.7.1 Principer och antaganden

Registerbearbetningar:

Statistiken över tidigare skolresultat och prestationsgrad bygger på uppgifter från Skolverkets elevregister och Universitets- och högskoleregistret. Utgångspunkten för skattningsförfarandet är att datamaterialet är näst intill heltäckande vilket ska möjliggöra totalräkning av statistiken. I kvalitetsdeklaration för Läsförståelse bland studenter i högskolan finns statistikens osäkerhetskällor beskrivna.

Skattningsförfarandet i PIAAC beskrivs här: [PIAAC](#) och [PIAAC | OECD](#)

För information om skattningsförfarandet i PISA, [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

För att skatta målstorheterna används ett förfarande som baseras på s.k. kalibrerade uppräkningsvikter. Detta förfarande, som utnyttjar hjälpinformation i form av registervariabler, används främst för att kompensera för den skevhet som kan förmodas uppstå till följd av de bortfalls- och täckningsproblem som finns, men även för att reducera den slumpmässiga osäkerhet, den varians, som skattningsförfarandet innebär. För en mer utförlig beskrivning av kalibreringsestimaton, se Lundström S. & Särndal C.-E. (2001)¹.

De hjälpvariabler som används i skattningsförfarandet har valts utifrån kriterier om hur de samvarierar med svarsbenägenhet och viktiga undersökningsvariabler.

Följande kategoriska hjälpvariabler har använts: ålder (5 kategorier), tjänstekategori (3 kategorier), antal år som forskande och undervisande personal (3 kategorier), svensk/utländsk bakgrund

¹ Lundström S. & Särndal C.-E. (2001). *Estimation in the Presence of Nonresponse and Frame Imperfection*. Stockholm: Statistics Sweden

<Datum>

(2 kategorier) och stratum ((kön*forskningsämnesområde) 12 kategorier).

Utifrån de valda hjälpvariablerna beräknas därefter kalibrerade vikter. Vikterna har egenskapen att de vid skattning av populationstotalen, för var och en av de hjälpvariabler som används för att fastställa de kalibrerade vikterna, resulterar i en skattning som överensstämmer exakt med den registertotal som används för att fastställa de kalibrerade vikterna.

Vikterna kan beskrivas med formeln:

$$w_k = d_k \times v_k$$

där

w_k = totala vikten för objekt k

d_k = designvikt

v_k = kalibreringsvikt baserad på hjälpinformation

Designvikten är den del av vikten som beror på urvalsdesignen. Kalibreringsvikten justerar för bortfall och täckningsbrister.

2.7.2 Skattningsförfarande för målstorheter

Registerbearbetningar:

De statistiska målstorheterna i statistiken över tidigare skolresultat, prestationsgrad och högskoleprovet består av antal och andel personer. Målstorheterna skattas via summeringar och andelar.

För mer information om PIAAC se OECD:s webbplats:

- [PIAAC | OECD](#)
- [Survey of Adult Skills 2023 Technical Report | OECD](#)
- [Survey of Adult Skills – Reader's Companion | OECD](#)

För information om PISA se: [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

För beräkning av skattningen av totaler används följande formel:

$$\hat{y} = \sum_r w_k y_k$$

där

y_k = variabelvärde för objekt k

summering sker över svarande objekt (mängden r).

För beräkning av skattningen av medelvärden används följande formel:

$$\hat{y} = \frac{\sum_r w_k y_k}{\sum_r w_k}$$

2.7.3 Skattningsförfarande för tillförlitlighet

Registerbearbetningar:

Ingen skattning över tillförlitligheten genomförs i statistiken över tidigare skolresultat, prestationsgrad och högskoleprovet.

Principen för punktskattningen som beskrivs under enkätundersökning nedan gäller för PIAAC också. För mer detaljerade beskrivning se OECD:s webbplats:

- [PIAAC | OECD](#)
- [Survey of Adult Skills 2023 Technical Report | OECD](#)
- [Survey of Adult Skills – Reader's Companion | OECD](#)

För information om PISA se: [Pisa: en studie om kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap](#)

Enkätundersökning:

Konfidensintervallen är beräknade enligt en metod som med 95 procents säkerhet täcker in det sanna värdet och beräknas enligt formeln

Punktskattning $\pm 1,96$ X skattning av estimatorns medelfel

där siffran 1,96 är konfidenskoefficienten som anger antalet standardavvikelser från medelvärdet.

2.7.4 Röjandekontroll

Registerbearbetningar:

För att inte riskera att röja uppgifter som kan härledas till en enskild genomför SCB röjandekontroll av statistiktabellerna Detta kan antingen leda till att inget skydd mot röjande behövs, eller innebära att vissa uppgifter i tabeller inte redovisas exakt utan ersätts med prickar (..).

Enkätundersökning:

För att skydda enskilda individers svar redovisas endast statistiken på aggregerad nivå. Inga grupper redovisas som bygger på färre än

30 svarande och inga enskilda cellvärden redovisas som bygger på mindre än 3 svar.

3 Genomförande

3.1 Kvantitativ information

Registerbearbetningar:

Populationen i avsnittet om tidigare skolresultat och prestationsgrad består av 185 000 programnybörjare fördelade mellan läsåren 2018–2023.

Antal registrerade studenter i högskolan läsåren 2010/11–2013/14 i anslutning till PIAAC 2012 var 757 000. Antalet registrerade studenter läsåren 2021/22–2024/25 i anslutning till PIAAC 2023 var 810 000.

I Sverige deltog drygt 6 000 elever från 250 grundskolor och 17 gymnasieskolor i den senaste PISA-undersökningen år 2022. För mer information om PISA och framställningen av statistiken se Skolverkets webbplats [Pisa: matematik, naturvetenskap och läsförståelse - Skolverket](#)

Enkätundersökning:

Undersökningens rampopulation bestod vid urvalsdragningen av 19 265 personer. Från rampopulationen drogs ett stratifierat obundet slumpmässigt urval om totalt 11 421 personer.

Svarsfrekvensen var 40,3 procent.

3.2 Avvikelser från undersökningsdesignen

Inga avvikelser har gjorts.